

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
В.Н. КАРАЗІНА

ФІЛОСОФСЬКИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА ТЕОРІЇ КУЛЬТУРИ І ФІЛОСОФІЇ НАУКИ

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС
З ДИСЦИПЛІНИ
ФІЛОСОФІЯ ТРАНСДИСЦИПЛІНАРНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
(для аспірантів філософського факультету)

Харків 2016

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра теорії культури і філософії науки

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Перший проректор

“ _____ ” _____ 20__ р.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ФІЛОСОФІЯ ТРАНСДИСЦИПЛІНАРНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Спеціальність:
033 – Філософія

2016 / 2017 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою філософського факультету “22 ” квітня 2016 року, протокол № 9

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: (вказати авторів, їхні наукові ступені, вчені звання та посади) доктор філософ. наук, професор, професор кафедри теорії культури і філософії науки Жеребкіна І.А, кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри теорії культури і філософії науки Білецький І.П.

Програму схвалено на засіданні кафедри на засіданні кафедри теорії культури і філософії науки філософського факультету
Протокол від “16” березня 2016 року № 10

Завідувач кафедри теорії культури і філософії науки

_____ (Білецький І. П.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією філософського факультету
Протокол від “20” квітня 2016 року № 8.

Голова методичної комісії філософського факультету
Голіков С. О. _____
(підпис)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Філософія трансциплінарних досліджень»
складена відповідно до освітньо-наукової програми підготовки

Доктор філософії

(назва рівня вищої освіти, освітньо-кваліфікаційного рівня)

спеціальності: 033 – Філософія

1.Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни

ознайомлення основними уявленнями і категоріями трансдисциплінарної філософії, навчитися зв'язувати трансдисциплінарні аспекти наукового пізнання, культури, техніки, цивілізації, тлумачити ті чи інші наукові чи культурні феномени з позицій трансдисциплінарної філософії.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

ознайомитися з основними уявленнями та категоріями трансдисциплінарної філософії, її логікою та аксіомами, продемонструвати, як вони працюють у філософії науки, культури, свідомості, релігії.

1.3. Кількість кредитів 5

1.4. Загальна кількість годин 150

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна / за вибором За вибором	
Вид кінцевого контролю (семестровий екзамен або залік) Екзамен	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
2-й	-й
Семестр	
4-й	-й
Лекції	
16 год.	год.
Практичні, семінарські заняття	
14 год.	год.
Самостійна робота	
120 год.	год.
Індивідуальні завдання	
40 год.	

1.6. Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми доктора філософії повинні досягти таких результатів навчання:

- знання основних категорій та логіки трансдисциплінарної філософії;
- спроможність застосовувати ці категорії та логіки в аналізі відповідних проблем філософії науки, культури, свідомості, релігії;
- спроможність до трансдисциплінарного аналізу проблем сучасної науки і культури.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Основні стратегії трансдисциплінарних досліджень

Лекція 1. Поняття трансдисциплінарності. Хартія трансдисциплінарності.

Що таке трансдисциплінарність. «Хартія трансдисциплінарності» і «Маніфест трансдисциплінарності» Басараба Ніколеско. Принципи трансдисциплінарності.

Умовність дисциплінарного поділу знання. Трансдисциплінарність і міждисциплінарність. Трансдисциплінарність і транскритика. Досвід, парадокс, інтегральна теорія істини і знання. Наукове і позанаукове знання.

Лекція 2. Логіка трансдисциплінарності.

Аксіоми трансдисциплінарності: онтологічна аксіома, логічна аксіома, аксіома складності.

Інтервальний підхід Ф. Лазарева та М. Новосьолова: онтологічний, гносеологічний та антропологічний типи інтервального підходу.

Інтегральний підхід К. Уїлбера в трансдисциплінарній філософії. «Велике гніздо буття» та його рівні: фізіоцентричний, біоцентричний, егоцентричний, етноцентричний, космополітичний (постконвенційний), постформальний (візуально-логічний, холістичний), екстрасенсорний, архетиповий, каузальний, недуюальний рівні.

Лекція 3. Логіка трансдисциплінарності (продовження).

Аксіоми трансдисциплінарності Йозефа Бреннера. Принцип доповняльності Н. Бора. Доповняльність і цілісність. Істина і трансдисциплінарність. Прагматизм істини. Абсолютна і відносна істини.

Лекція 4. Трансдисциплінарна філософія науки.

Методи природничих та гуманітарних наук, дисциплінарний поділ у природничих та гуманітарних науках. Постпозитивістські теорії науки (Т. Кун, Ст. Тулін, П. Фейерабенд, І. Лакатос). «Метафізика» природничих та гуманітарних наук.

«Галактика Гутенберга» М. Мак-Люена. Візуальні та аудіо тактильні культури. Метафізика суб'єкта та об'єкту крізь призму теорії М. Мак-Люена. Класична та посткласична наука в контексті теорії Мак-Люена.

Теорія знання М. Фуко. Альтернативні наукові практики Китаю та Індії. Логіка трансдисциплінарності в науці та філософії науки.

Лекція 5. Трансдисциплінарна філософія холізму.

Холістична онтологія давньогрецької та індійської філософії (Парменід, Платон, Плотін; Адвайта-веданта, Вайшешика, Буддійська філософія). Теорія спектру свідомості К. Уїлбера.

Реляційний холізм у сучасній філософії науки (Д. Бом, І. Цехмістро). ЕПР-парадокс та квантовий холізм. Імплицитний та експліцитний порядки Всесвіту. Теорія розгалуженого всесвіту Уїлера. Холізм і математика.

Види холізму: містичний, логічний, реляційний, психологічний, семіотичний, соціальний. Потlach і жертвоприношення (Ж. Батай, Л. Хайд).

Лекція 6. Інтегральна теорія знання. Інтеріо- та екстеріоризація.

Інтегральна теорія буття і знання К. Уїлбера. Інтеріо- та екстеріоризація та їх роль у «великому гнізді Буття». Роль інтеріо- та екстеріоризації у формування наукових і культурно-мистецьких концептів .

Знання як автопоетична семіотична система. Автопоетичний суб'єкт, його внутрішній та зовнішній світи. «Сцилла і Харибда» об'єктивізму-репрезенталізму та суб'єктивізму-соліпсизму, трансдисциплінарні способи розв'язання проблеми.

Лекція 7. Трансдисциплінарний підхід до інформації.

Що таке інформація, форма та субстанція, «тілесний» характер інформації. Семіотика віртуальності. Інформація і мова, гіпотеза Сепіра-Уорфа. Число, час та гроші як інформація. Фрактали і фрактальна геометрія та семіотика.

Інформація та «інформаційні» прилади від античності до сьогодення: механічні обчислювальні прилади, електронні обчислювальні прилади, персональні комп'ютери. Інтернет. Вплив інформаційної техніки на культуру і суспільство.

Лекція 8. Синергетика та трансдисциплінарність. Трансдисциплінарна теорія культури та мистецтва. Трансдисциплінарна теорія релігії та свідомості.

Інформація та термодинаміка, ентропія та негентропія, синергетика та кібернетика. Синергетичні підходи в природничих та гуманітарних науках. Синергетика і мистецтво.

Синергетичний підхід у контексті інтегральної теорії буття і знання та аксіом трансдисциплінарності. Синергетика і холізм.

Культура як семіотична система. Семіотичні культурні коди та свідомість, генетика та меметика. Культура і синергетика. Синергетичні способи пояснення творчості та інтуїції. Культура, суспільство, людина як автопоезні системи.

Культура і міф. Наука і міф. Наука як частина культури. Теорія хвиль буття К. Грейвз.

Звичайні і змінені стани свідомості. Біологічні пояснення. Свідомість, мозок, тіло. Класичний психоаналіз та його альтернативи. Аналітична психологія К.Г. Юнга.

Феноменологія свідомості. Феноменологія релігійного досвіду (духовний, містичний, окультний досвід). Феноменологія смерті та питання про безсмертя.

Науковий та релігійний досвід у контексті трансдисциплінарної логіки.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	У тому числі					Усього	у тому числі				
		л	П	лаб	інд	ср		л	П	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Основні концепції транс дисциплінарних досліджень												
Тема 1. Поняття трансдисциплінарності. Харгія трансдисциплінарності	12	2				10						
Тема 2. Логіка трансдисциплінарності	24	2	2			20						
Тема 3. Логіка трансдисциплінарності (продовження)	14	2	2			10						
Тема 4.	24	2	2			20						

Трансдисциплінарна філософія науки.													
Тема 5. Трансдисциплінарна філософія холізму	14	2	2			10							
Тема 6. Інтегральна теорія знання. Інтеріо- та екстеріоризація	14	2	2			10							
Тема 7. Трансдисциплінарний підхід до інформації	24	2	2			20							
Тема 8. Синергетика та трансдисциплінарність. Тансдисциплінарна теорія культури та мистецтва. Трансдисциплінарна теорія релігії та свідомості	24	2	2			20							
Разом за розділом	150	16	14			120							
Усього годин	150	16	14			120							

4. Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Дисциплінарність, міждисциплінарність та трансдисциплінарність у науці та культурі	2
2	Типи світобачення: магічно-анамістичне, сциєнтистське, художньо-поетичне, інтегральне	2
3	Холізм та синергетика	2
4	Трансдисциплінарна філософія науки та культури	4
5	Трансдисциплінарний підхід до інформації	2
6	Трансдисциплінарна філософія релігії.	2
	Разом	14

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи, теми	Кількість годин
1	Опрацювання рекомендованої літератури	20
2	Підготовка та виступ з доповіддю (за тематикою)	30
3	Аналітична робота (реферат) за тематикою завдань	20

4	Виконання індивідуального дослідницького завдання	20
5	Підготовка до залікової роботи	10
	Разом	100

6. Індивідуальне завдання

Написання реферативної роботи з дослідницькими елементами.

1. Міждисциплінарність і трансдисциплінарність: схожість і відмінності.
2. Трансдисциплінарна філософія і метафізика.
3. Теорія хвиль буття К. Грейвз.
4. Художньо-поетична та наукова картина світу. Міф.
5. Інтегральна теорія знання К. Уілбера.
6. Сцієнтистські версії холізму.
7. Синергетика як міждисциплінарний підхід.
8. Холістична синергетика і сучасна онтологія.
9. Трансдисциплінарна філософія фізики: проблеми і парадокси.
10. Наука як частина культури.
11. Міф, релігія, досвід.
12. Наука і релігія: проблеми і підстави діалогу.

7. Методи контролю

Поточний контроль (за результатами практичних занять), екзамен

Поточний контроль

- Оцінювання ступеню активності аспірантів та якості їх виступів з доповідями та коментарів при проведенні дискусій на практичних заняттях.
- Оцінювання індивідуальних завдань (реферативна робота)
- Перевірка індивідуальних завдань

Підсумковий контроль (екзамен)

- Перевірка розуміння аспірантами теоретичного та практичного програмного матеріалу в цілому, здатність творчо використовувати накопиченні знання та вміння.

8. Схема нарахування балів

Екзамен

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання										Екзамен	Сума
Розділ 1											
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	Індивідуальне завдання	Разом		100
5	5	5	5	5	5	5	5	20	60	40	

T1, T2...T8 – теми розділів

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену	для заліку
90-100	відмінно	зараховано

70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

9. Рекомендована література

1. Абдеев Р.Ф. Философия информационной цивилизации. – М. : Владос, 1994, – 336 с.
2. Батай Жорж. Проклятая часть. – М. : Ладомир., 2006. – 744 с.
3. Беляев Е.А., Перминов В.Я. Философские и методологические проблемы математики. – М. : Мысль, 1981. – 224 с.
4. Білецький І.П. Філософія і методологія наукового пізнання. – Харків : ХДЕУ, 2001. – 104 с.
5. Бом Д. Причинность и случайность в современной физике. – М. :, 1959. – 224 с.
6. Будко В.В. Адекватность научного познания. – Харьков : Основа, 1990. – 172 с.
7. Бунге М. Причинность. – М. : Из-ство иностранной литературы, 1962. – 420 с.
8. Бунге М. Философия физики. – М. : Прогресс, 1975. – 352 с.
9. Гадамер Х.-Г. Истина и метод. – М. : Прогресс, 1988. – 704 с.
10. Гроф Ст. За пределами мозга. – М. : Из-ство трансперсонального института, 1993. – 512 с.
11. Капра Ф. Дао физики. – С.-Пт. : Орис, 1994. – 304 с.
12. Катчмер Дж. Дао биоэнергетики. – К. : София, 1998. – 288 с.
13. Киященко Л., Моисеев В. Философия трансдисциплинарности. – М. : ИФРАН, 2009. – 208 с.
14. Клайн М. Математика. Утрата определённости. – М. : Мир, 1984. – 448 с.
15. Корет Эмерих. Основы метафизики. – К. : Тандем, 1998. – 248 с.
16. Кун Т. Структура научных революций. – М. : Прогресс, 1977. – 284 с.
17. Малкей М. Наука и социология знания. – М. : Прогресс, 1983. – 220 с.
18. Матурана У. Р., Варела Ф. Х. Древо познания. – М.: Прогресс-Традиция, 2001. – 224 с.
19. Попа Корнел. Теория определения. – М. : Прогресс, 1976. – 188 с.
20. Поппер К. Логика и рост научного знания. – М. : Прогресс, 1983. – 608 с.
21. Пригожин И., Стенгерс И. Порядок из хаоса. – М. : Прогресс, 1986. – 432 с.
22. Рассел Б. Історія західної філософії. – К. : Основи, 1995. – 760 с.
23. Рикёр П. Конфликт интерпретаций. – М. : Медиум, 1994. – 416 с.
24. Рузавин Г.И. Концепции современного естествознания. – М. : Юнити, 1997. – 288 с.
25. Рузавин Г.И. Методология научного исследования. – М. : Юнити, 1999. – 318 с.
26. Свідзинський А. Самоорганізація і культура. – К. : Вид-цтво ім. Олени Теліги, 1999. – 288 с.
27. Соболев О.М. Постмодерн і майбутнє філософії. – К. : Наукова думка, 1997. – 188 с.
28. Современная буржуазная философия. – М. : Высшая школа, 1978. – 584 с.
29. Тарасенко В.В. Фрактальная семиотика. – М. : Книжный дом «Либроком», 2008. – 232 с.
30. Тулмин Ст. Человеческое понимание. – М. : Прогресс, 1984. – 328 с.
31. Тягло А.В. Рациональный холизм. – Харьков: Центр образовательных инициатив, 2003. – 180 с.
32. Уилбер Кен. Интегральная психология. – М. : Издательство Института трансперсональной психологии, 2004. – 416 с.

33. Уилбер Кен. Проект Атман. – М. : Издательство Института трансперсональной психологии, 2004. – 320 с.
34. Фейерабенд П. Избранные труды по методологии науки. – М. : Прогресс, 1986. – 544 с.
35. Философский словарь / под ред. Фролова И.Т. – М. : Изд-ство политической литературы, 1987. – 592 с.
36. Фуко М. Археология знания. – К. : Ника-Центр, 1996. – 208 с.
37. Фуко М. Слова и вещи. – С-Пт. : Республика, 1994. – 288 с.
38. Хайд Л. Дар. Как творческий дух преобразует мир. – М.: Поколение, 2007. – 480 с.
39. Хант Г. О природе сознания. – М.: Издательство Ин-та трансперсональной психологии, 2004. – 560 с.
40. Хилл Т.И. Современные теории познания. – М. : Прогресс, 1965. – 524 с.
41. Холтон Дж. Тематический анализ науки. – М. : Прогресс, 1981. – 368 с.
42. Хьюбнер К. Истина мифа. – М. : Республика, 1996. – 448 с.
43. Цехмістро І.З. Голістична філософія науки. – Харків : Акта, 2003. – 288 с.
44. Чудинов Э.М. Природа научной истины. – М. : Издательство политической литературы, 1977. – 312 с.
45. Nicolescu Basarab. Transdisciplinarity and Complexity : Levels of Reality as Source of Indeterminacy//Bulletin Interactif du Centre International de Recherches et studes transdisciplinaires n° 15 - Mai 2000 / Режим доступа : <http://perso.club-internet.fr/nicol/ciret/> - 8 mai 2000
46. Nicolescu Basarab. Definition of Transdisciplinarity / Режим доступа : <http://www.interdisciplines.org/interdisciplinarity/papers/5/>
47. Nicolescu Basarab. Manifesto of Transdisciplinarity. – Albany : State University of New York Press, 2001.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

Інформаційні ресурси

1. Міністерство освіти і науки України. Наука. Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/nauka/>
2. Перелік наукових фахових видань. Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/nauka/atestacziya-kadriv-vishhoi-kvalifikacziyi/perelik-vidan/>
3. Як публікуватися в міжнародних рецензованих виданнях. Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/nauka/atestacziya-kadriv-vishhoi-kvalifikacziyi/yak-publikuvatisya-v-mizhnarodnix-recenzovanih-vidannyaх.html>
4. Державний фонд фундаментальних досліджень. Режим доступу: <http://www.dffd.gov.ua/index.php?lang=ua>
5. Міжнародний фонд «Відродження». Режим доступу: <http://www.irf.ua/grants/contests/>
6. Європейський науковий фонд (European Science Foundation). Режим доступу: <http://www.esf.org/coordinating-research/calls-and-funding.html>
7. Nicolescu Basarab. Transdisciplinarity and Complexity : Levels of Reality as Source of Indeterminacy//Bulletin Interactif du Centre International de Recherches et studes transdisciplinaires n° 15 - Mai 2000 / Режим доступа : <http://perso.club-internet.fr/nicol/ciret/> - 8 mai 2000
8. Nicolescu Basarab. Definition of Transdisciplinarity / Режим доступа : <http://www.interdisciplines.org/interdisciplinarity/papers/5/>
9. Nicolescu Basarab. Manifesto of Transdisciplinarity. – Albany : State University of New York Press, 2001.

ПЛАН-КОНСПЕКТИ ЛЕКЦІЙ

ФІЛОСОФІЯ ТРАНСДИСЦИПЛІНАРНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Лекція 1. Поняття трансдисципліарності. Хартія трансдисципліарності.

Що таке трансдисципліарність. «Хартія трансдисципліарності» і «Маніфест трансдисципліарності» Басараба Ніколеско. Принципи трансдисципліарності.

Умовність дисциплінарного поділу знання. Трансдисципліарність і міждисципліарність. Трансдисципліарність і транскритика. Досвід, парадокс, інтегральна теорія істини і знання. Наукове і позанаукове знання.

Лекція 2. Логіка трансдисципліарності.

Аксіоми трансдисципліарності: онтологічна аксіома, логічна аксіома, аксіома складності.

Інтервальний підхід Ф. Лазарева та М. Новосьолова: онтологічний, гносеологічний та антропологічний типи інтервального підходу.

Інтегральний підхід К. Уїлбера в трансдисциплінарній філософії. «Велике гніздо буття» та його рівні: фізіоцентричний, біоцентричний, егоцентричний, етноцентричний, космополітичний (постконвенційний), постформальний (візуально-логічний, холістичний), екстрасенсорний, архетиповий, каузальний, недуюальний рівні.

Лекція 3. Логіка трансдисципліарності (продовження).

Аксіоми трансдисципліарності Йозефа Бреннера. Принцип доповняльності Н. Бора. Доповняльність і цілісність. Істина і трансдисципліарність. Прагматизм істини. Абсолютна і відносна істини.

Лекція 4. Трансдисципліарна філософія науки.

Методи природничих та гуманітарних наук, дисциплінарний поділ у природничих та гуманітарних науках. Постпозитивістські теорії науки (Т. Кун, Ст. Тулін, П. Фейерабенд, І. Лакатос). «Метафізика» природничих та гуманітарних наук.

«Галактика Гутенберга» М. Мак-Люена. Візуальні та аудіо тактильні культури. Метафізика суб'єкта та об'єкту крізь призму теорії М. Мак-Люена. Класична та посткласична наука в контексті теорії Мак-Люена.

Теорія знання М. Фуко. Альтернативні наукові практики Китаю та Індії. Логіка трансдисципліарності в науці та філософії науки.

Лекція 5. Трансдисципліарна філософія холізму.

Холістична онтологія давньогрецької та індійської філософії (Парменід, Платон, Плотін; Адвайта-веданта, Вайшешика, Буддійська філософія). Теорія спектру свідомості К. Уїлбера.

Реляційний холізм у сучасній філософії науки (Д. Бом, І. Цехмістро). ЕПР-парадокс та квантовий холізм. Імпліцитний та експліцитний порядки Всесвіту. Теорія розгалуженого всесвіту Уїлера. Холізм і математика.

Види холізму: містичний, логічний, реляційний, психологічний, семіотичний, соціальний. Потlach і жертвоприношення (Ж. Батай, Л. Хайд).

Лекція 6. Інтегральна теорія знання. Інтеріо- та екстеріоризація.

Інтегральна теорія буття і знання К. Уїлбера. Інтеріо- та екстеріоризація та їх роль у «великому гнізді Буття». Роль інтеріо- та екстеріоризації у формування наукових і культурно-мистецьких концептів.

Знання як автопоетична семіотична система. Автопоетичний суб'єкт, його внутрішній та зовнішній світи. «Сцилла і Харибда» об'єктивізму-репрезенталізму та суб'єктивізму-соліпсизму, трансдисциплінарні способи розв'язання проблеми.

Лекція 7. Трансдисциплінарний підхід до інформації.

Що таке інформація, форма та субстанція, «тілесний» характер інформації. Семіотика віртуальності. Інформація і мова, гіпотеза Сепіра-Уорфа. Число, час та гроші як інформація. Фрактали і фрактальна геометрія та семіотика.

Інформація та «інформаційні» прилади від античності до сьогодення: механічні обчислювальні прилади, електронні обчислювальні прилади, персональні комп'ютери. Інтернет. Вплив інформаційної техніки на культуру і суспільство.

Лекція 8. Синергетика та трансдисциплінарність. Трансдисциплінарна теорія культури та мистецтва. Трансдисциплінарна теорія релігії та свідомості.

Інформація та термодинаміка, ентропія та негентропія, синергетика та кібернетика. Синергетичні підходи в природничих та гуманітарних науках. Синергетика і мистецтво.

Синергетичний підхід у контексті інтегральної теорії буття і знання та аксіом трансдисциплінарності. Синергетика і холізм.

Культура як семіотична система. Семіотичні культурні коди та свідомість, генетика та меметика. Культура і синергетика. Синергетичні способи пояснення творчості та інтуїції. Культура, суспільство, людина як автопоезні системи.

Культура і міф. Наука і міф. Наука як частина культури. Теорія хвиль буття К. Грейвз. Звичайні і змінені стани свідомості. Біологічні пояснення. Свідомість, мозок, тіло. Класичний психоаналіз та його альтернативи. Аналітична психологія К.Г. Юнга.

Феноменологія свідомості. Феноменологія релігійного досвіду (духовний, містичний, окультний досвід). Феноменологія смерті та питання про безсмертя.

Науковий та релігійний досвід у контексті трансдисциплінарної логіки.

МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Під час практичного заняття аспіранти беруть участь в обговоренні запропонованих питань. Оцінюється (до 3 балів) як виступи є доповіддю так і активність у дискусії, вміння формулювати та відстоювати свою позицію, критично переосмислювати опрацьований матеріал. Практичні заняття передбачають як обговорення проблем, так і підготовку примірників, що відображають і удосконалюють практичні навички аспірантів щодо оформлення анотацій, списку літератури, наукових дослідних робіт і грантів

Семінар 1. Дисциплінарність, міждисциплінарність та трансдисциплінарність у науці та культурі

1. Міждисциплінарність і трансдисциплінарність: схожість і відмінності.
2. Логіка трансдисциплінарності: ключові принципи та аксіоми.
3. Дисциплінарні та трансдисциплінарні способи презентації.
4. Трансдисциплінарна філософія і метафізика.

Семінар 2. Типи світобачення: магічно-анамістичне, сциєнтистське, художньо-поетичне, інтегральне

1. Теорія хвиль буття К. Грейвз.
2. Сциєнтистське світобачення та візуальна логіка.
3. Художньо-поетична та наукова картина світу. Міф.
4. Есеїзм як трансдисциплінарний метод.
5. Інтегральна теорія знання К. Уілбера.

Семінар 3. Холізм та синергетика (4 год.)

1. Холістичні ідеї у філософії платонізму і неоплатонізму.
2. Теорія спектру свідомості К. Уїлбера: містика і психоаналіз.
3. Сциєнтистські версії холізму.
4. Синергетика як міждисциплінарний підхід.
5. Холістична синергетика і сучасна онтологія.

Семінар 4. Трансдисциплінарна філософія науки та культури (4 год.)

1. Трансдисциплінарна філософія фізики: проблеми і парадокси.
2. Наука як частина культури.
3. Меметика і автопоезис.
4. «Слова і речі» М. Фуко.

Семінар 5. Трансдисциплінарна філософія релігії

1. Міф, релігія, досвід.
2. Звичайні і змінені стани свідомості.
3. Сучасні теорії свідомості і несвідомого.
4. Наука і релігія: проблеми і підстави діалогу.

Рекомендована література

Основна література

1. Абдеев Р.Ф. Философия информационной цивилизации. – М. : Владос, 1994, – 336 с.
2. Білецький І.П. Філософія і методологія наукового пізнання. – Харків : ХДЕУ, 2001. – 104 с.
3. Бом Д. Причинность и случайность в современной физике. – М. ;, 1959. – 224 с.
4. Будко В.В. Адекватность научного познания. – Харьков : Основа, 1990. – 172 с.
5. Бунге М. Причинность. – М. : Из-ство иностранной литературы, 1962. – 420 с.
6. Бунге М. Философия физики. – М. : Прогресс, 1975. – 352 с.
7. Гроф Ст. За пределами мозга. – М. : Из-ство трансперсонального института, 1993. – 512 с.
8. Капра Ф. Дао физики. – С.-Пт. : Орис, 1994. – 304 с.
9. Киященко Л., Моисеев В. Философия трансдисциплинарности. – М. : ИФРАН, 2009. – 208 с.
10. Клайн М. Математика. Утрата определённости. – М. : Мир, 1984. – 448 с.
11. Кун Т. Структура научных революций. – М. : Прогресс, 1977. – 284 с.
12. Матурана У. Р., Варела Ф. Х. Древо познания. – М.: Прогресс-Традиция, 2001. – 224 с.
13. Поппер К. Логика и рост научного знания. – М. : Прогресс, 1983. – 608 с.
14. Пригожин И., Стенгерс И. Порядок из хаоса. – М. : Прогресс, 1986. – 432 с.
15. Рикёр П. Конфликт интерпретаций. – М. : Медиум, 1994. – 416 с.
16. Рузавин Г.И. Концепции современного естествознания. – М. : Юнити, 1997. – 288 с.
17. Рузавин Г.И. Методология научного исследования. – М. : Юнити, 1999. – 318 с.
18. Свідзинський А. Самоорганізація і культура. – К. : Вид-цтво ім. Олени Теліги, 1999. – 288 с.
19. Тарасенко В.В. Фрактальная семиотика. – М. : Книжный дом «Либроком», 2008. – 232 с.
20. Тягло А.В. Рациональный холизм. – Харьков: Центр образовательных инициатив, 2003. – 180 с.
21. Уилбер Кен. Интегральная психология. – М. : Издательство Института трансперсональной психологии, 2004. – 416 с.
22. Уилбер Кен. Проект Атман. – М. : Издательство Института трансперсональной психологии, 2004. – 320 с.

23. Фейерабенд П. Избранные труды по методологии науки. – М. : Прогресс, 1986. – 544 с.
24. Философский словарь / под ред. Фролова И.Т. – М. : Изд-ство политической литературы, 1987. – 592 с.
25. Фуко М. Археология знания. – К. : Ника-Центр, 1996. – 208 с.
26. Фуко М. Слова и вещи. – С.-Пт. : Республика, 1994. – 288 с.
27. Хайд Л. Дар. Как творческий дух преобразует мир. – М.: Поколение, 2007. – 480 с.
28. Хант Г. О природе сознания. – М.: Издательство Ин-та трансперсональной психологии, 2004. – 560 с.
29. Хилл Т.И. Современные теории познания. – М. : Прогресс, 1965. – 524 с.
30. Холтон Дж. Тематический анализ науки. – М. : Прогресс, 1981. – 368 с.
31. Хьюбнер К. Истина мифа. – М. : Республика, 1996. – 448 с.
32. Цехмістро І.З. Голістична філософія науки. – Харків : Акта, 2003. – 288 с.
33. Nicolescu Basarab. Definition of Transdisciplinarity / Режим доступу : <http://www.interdisciplines.org/interdisciplinarity/papers/5/>
34. Nicolescu Basarab. Manifesto of Transdisciplinarity. – Albany : State University of New York Press, 2001.

Інформаційні ресурси

1. Міністерство освіти і науки України. Наука. Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/nauka/>
2. Перелік наукових фахових видань. Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/nauka/atestacziya-kadriv-vishhoyi-kvalifikacziyi/perelik-vidan/>
3. Як публікуватися в міжнародних рецензованих виданнях. Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/nauka/atestacziya-kadriv-vishhoyi-kvalifikacziyi/yak-publikuvatisya-v-mizhnarodnih-recenzovanih-vidannayah.html>
4. Державний фонд фундаментальних досліджень. Режим доступу: <http://www.dffd.gov.ua/index.php?lang=ua>

МАТЕРІАЛИ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

- 1.1. Рекомендується підготувати примірники оформлення анотацій, списку літератури, розробити структуру тез.
- 1.2. Підготувати індивідуальне завдання (реферативна робота).

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ЩОДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

ЗАВДАННЯ І ВПРАВИ

Проаналізуйте наведені праці:

1. Беляев Е.А., Перминов В.Я. Философские и методические проблемы математики. – М. : Мысль, 1981. – 224 с.
2. Бом Д. Причинность и случайность в современной физике. – М. : , 1959. – 224 с.
3. Бунге М. Философия физики. – М. : Прогресс, 1975. – 352 с.
4. Гадамер Х.-Г. Истина и метод. – М. : Прогресс, 1988. – 704 с.
5. Гроф Ст. За пределами мозга. – М. : Из-ство трансперсонального института, 1993. – 512 с.
6. Капра Ф. Дао физики. – С.-Пт. : Орис, 1994. – 304 с.
7. Киященко Л., Моисеев В. Философия трансдисциплинарности. – М. : ИФРАН, 2009. – 208 с.
8. Кун Т. Структура научных революций. – М. : Прогресс, 1977. – 284 с.
9. Малкей М. Наука и социология знания. – М. : Прогресс, 1983. – 220 с.

10. Матурана У. Р., Варела Ф. Х. Древо познання. – М.: Прогресс-Традиция, 2001. – 224 с.
11. Пригожин И., Стенгерс И. Порядок из хаоса. – М. : Прогресс, 1986. – 432 с.
12. Рузавин Г.И. Концепции современного естествознания. – М. : Юнити, 1997. – 288 с.
13. Свідзинський А. Самоорганізація і культура. – К. : Вид-цтво ім. Олени Теліги, 1999. – 288 с.
14. Тягло А.В. Рациональный холизм. – Харьков: Центр образовательных инициатив, 2003. – 180 с.
15. Фейерабенд П. Избранные труды по методологии науки. – М. : Прогресс, 1986. – 544 с.
16. Фуко М. Археология знания. – К. : Ника-Центр, 1996. – 208 с.
17. Хант Г. О природе сознания. – М.: Издательство Ин-та трансперсональной психологии, 2004. – 560 с.
18. Холтон Дж. Тематический анализ науки. – М. : Прогресс, 1981. – 368 с.
19. Хьюбнер К. Истина мифа. – М. : Республика, 1996. – 448 с.
20. Цехмістро І.З. Голістична філософія науки. – Харків : Акта, 2003. – 288 с.
21. Nicolescu Basarab. Definition of Transdisciplinarity / Режим доступу : <http://www.interdisciplines.org/interdisciplinarity/papers/5/>

Індивідуальне завдання

Написання реферативної роботи з дослідницькими елементами

1. Міждисциплінарність і трансдисциплінарність: схожість і відмінності.
2. Трансдисциплінарна філософія і метафізика.
3. Теорія хвиль буття К. Грейвз.
4. Художньо-поетична та наукова картина світу. Міф.
5. Інтегральна теорія знання К. Уілбера.
6. Сцієнтистські версії холізму.
7. Синергетика як міждисциплінарний підхід.
8. Холістична синергетика і сучасна онтологія.
9. Трансдисциплінарна філософія фізики: проблеми і парадокси.
10. Наука як частина культури.
11. Міф, релігія, досвід.
12. Наука і релігія: проблеми і підстави діалогу.

ПРИКЛАД ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО ЗАВДАННЯ

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Спеціальність _____ Семестр _____
 Навчальний предмет Філософія транс дисциплінарних досліджень

ЗАЛІКОВОГО ЗАВДАННЯ № 5.

1. Аксіоми трансдисциплінарності Йозефа Бреннера.
2. Принцип доповняльності Н. Бора.

Протокол № _____ від “ _____ ” _____ 2016 р.
 Зав. кафедрою _____ І.П.Білецький **Екзаменатор** _____ І.А.Жеребкіна
 (підпис) (прізвище, ініціали) (підпис) (прізвище, ініціали)

Система оцінювання та критерії успішності з курсу «Філософія трансдисциплінарних досліджень» (екзамен)

№	Форми навчальної діяльності	Кількість балів	Термін
Розділ 1			
1.	Відвідування лекцій	5	Постійно
2.	Участь в семінарських заняттях та колоквіумах	35	Постійно
3.	Індивідуальне завдання	20	
	Всього	60	
	Підсумковий контроль-екзамен	40	
	Всього	100	
Додаткові бали (бонуси):			
Виступ на конференції за наявності друкованої програми		5	
Публікація наукової статті		5	

Критерії оцінювання:

Участь аспірантів у практичних заняттях передбачає обговорення запропонованих питань. Оцінюється (до 3 балів) як виступи з доповіддю так і активність у дискусії, вміння формулювати та відстоювати свою позицію, критично переосмислювати опрацьований матеріал. Аналітичний аналіз наукової праці із завдань та вправ оцінюється до 5 балів.

Критерії отримання оцінки наступні:

- здатність переконливо обґрунтовувати свою позицію, висуваючи наукові аргументи;
- оволодіння необхідним науковим апаратом, щодо оформлення наукових робіт (нотатки, бібліографія тощо);
- здатність усно та письмово презентувати мету, хід та результати дослідження;
- здатність виокремлювати і синтезувати найголовніше;
- здатність оформлювати підготовлений матеріал згідно академічним вимогам;
- навички лаконічного, чіткого, логічного та грамотного викладу матеріалу;
- вміння проілюструвати теоретичні положення відповідними прикладами.

Індивідуальні завдання оцінюються за наступною системою балів:

18-20 балів	аспірант продемонстрував глибоке знання змісту завдання; робота відповідає всім вимогам і критеріям, щодо написання наукових робіт, містить всі необхідні формальні та змістовні складові; робота побудована чітко, логічно та послідовно; аспірант продемонстрував творчий підхід щодо розробки завдання; робота демонструє високий рівень засвоєння навчального матеріалу
14-17 балів	аспірант продемонстрував знання змісту завдання; робота в цілому відповідає вимогам і критеріям, щодо написання наукових робіт, містить необхідні формальні та змістовні складові; робота побудована лаконічно та послідовно, проте допущені певні похибки у логіці викладу матеріалу; робота містить знання про різні підходи та можливі варіанти розробки наукових проектів
10-13 балів	аспірант продемонстрував певне знання змісту завдання, виклавши знання вимог і критеріїв щодо написання наукових робіт, робота в

	цілому містить формальні й змістовні складові; робота є недостатньо послідовною та логічною; робота частково містить знання про різні підходи та деякі варіанти розробки наукових проектів
6-9 балів	аспірант продемонстрував уявлення щодо змісту завдання, фрагментарно виклавши знання вимог і критеріїв щодо написання наукових робіт, робота містить деякі формальні та змістовні складові; робота не зовсім послідовна, іноді нелогічна
1-5 балів	робота містить деякі знання щодо вимог і критеріїв написання наукових робіт, формальних та змістовних складових; робота не послідовна, не логічна
0 балів	робота не відповідає академічним вимогам

Екзаменаційне завдання складається з двох питань, кожне оцінюється за наступною системою балів:

18-20 балів	аспірант продемонстрував глибоке знання змісту питання; глибоко і всебічно висвітлені знання основних положень щодо оформлення і структурування наукових робіт; відповідь повністю репрезентує певну проблему; відповідь побудована чітко, логічно та послідовно, ілюструється прикладами; відповідь містить співставлення різних наукових підходів; відповідь демонструє високий рівень засвоєння навчального матеріалу
14-17 балів	аспірант продемонстрував знання змісту питання; відповідь в цілому репрезентує знання основних положень щодо оформлення і структурування наукових робіт; відповідь побудована лаконічно та послідовно, проте допущені певні неточності та похибки у логіці викладу матеріалу; відповідь містить знання про різні підходи та можливі варіанти вирішення завдання
10-13 балів	аспірант продемонстрував певне знання змісту питання, виклавши знання основних положень щодо оформлення і структурування наукових робіт; висвітлені знання є фрагментарними; відповідь є недостатньо послідовною, та логічною
6-9 балів	аспірант продемонстрував уявлення з залікового питання, частково виклавши знання основних положень щодо оформлення і структурування наукових робіт; відповідь є фрагментарною, не зовсім відповідає змісту питання
1-5 балів	відповідь часткова; містить деякі знання основних положень щодо оформлення і структурування наукових робіт; відповідь не послідовна, не логічна, не зовсім відповідає змісту питання.
0 балів	відповідь відсутня, або не відповідає змісту питання

КОМПЛЕКТ КОНТРОЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

1. Що таке трансдисциплінарність. Принципи трансдисциплінарності.
2. Аксиоми трансдисциплінарності: онтологічна аксіома, логічна аксіома, аксіома складності.
3. Інтервальний підхід Ф. Лазарева та М. Новосолова: онтологічний, гносеологічний та антропологічний типи інтервального підходу.

4. Інтегральний підхід К. Уїлбера в трансдисциплінарній філософії. «Велике гніздо буття» та його рівні.
5. Інтеріо- та екстеріоризація та їх роль у «великому гнізді Буття». Роль інтеріо- та екстеріоризації у формування наукових і культурно-мистецьких концептів
6. Аксиоми трансдисциплінарності Йозефа Бреннера.
7. Принцип доповняльності Н. Бора.
8. Доповняльність і цілісність.
9. Істина і трансдисциплінарність.
10. Методи природничих та гуманітарних наук, дисциплінарний поділ у природничих та гуманітарних науках.
11. Постпозитивістські теорії науки (Т. Кун, Ст. Тулін, П. Фейерабенд, І. Лакатос).
12. «Метафізика» природничих та гуманітарних наук.
13. «Галактика Гутенберга» М. Мак-Люена. Візуальні та аудіо тактильні культури.
14. Метафізика суб'єкта та об'єкту крізь призму теорії М. Мак-Люена.
15. Класична та посткласична наука в контексті теорії Мак-Люена.
16. Теорія знання М. Фуко.
17. Альтернативні наукові практики Китаю та Індії.
18. Холістична онтологія давньогрецької та індійської філософії (Парменід, Платон, Плотін; Адвайта-веданта, Вайшешика, Буддійська філософія).
19. Теорія спектру свідомості К. Уїлбера.
20. Реляційний холізм у сучасній філософії науки (Д. Бом, І. Цехмістро).
21. Імплицитний та експліцитний порядки Всесвіту. Теорія розгалуженого всесвіту Уїлера. Холізм і математика.
22. Види холізму: містичний, логічний, реляційний, психологічний, семіотичний, соціальний.
23. Потlach і жертвоприношення (Ж. Батай, Л. Хайд).
24. Теорія хвиль буття К. Грейвз.
25. Знання як автопоетична семіотична система. Автопоетичний суб'єкт, його внутрішній та зовнішній світи.
26. Інформація і мова, гіпотеза Сепіра-Уорфа.
27. Число, час та гроші як інформація.
28. Інформація та «інформаційні» прилади від античності до сьогодення: механічні обчислювальні прилади, електронні обчислювальні прилади, персональні комп'ютери.
29. Інтернет. Вплив інформаційної техніки на культуру і суспільство.
30. Синергетичні підходи в природничих та гуманітарних науках.
31. Синергетика і мистецтво.
32. Синергетика і холізм.
33. Семіотичні культурні коди та свідомість, генетика та меметика.
34. Фрактальна геометрія та семіотика.
35. Культура і синергетика.
36. Синергетичні способи пояснення творчості та інтуїції.
37. Культура, суспільство, людина як автопоезні системи.
38. Наука як частина культури.
39. Звичайні і змінені стани свідомості. Біологічні пояснення.
40. Свідомість, мозок, тіло.
41. Класичний психоаналіз та його альтернативи. Аналітична психологія К.Г. Юнга.
42. Феноменологія свідомості.
43. Феноменологія релігійного досвіду (духовний, містичний, окультний досвід).
44. Науковий та релігійний досвід у контексті трансдисциплінарної логіки